

Pro Accesibilitate

Pro Incluziune

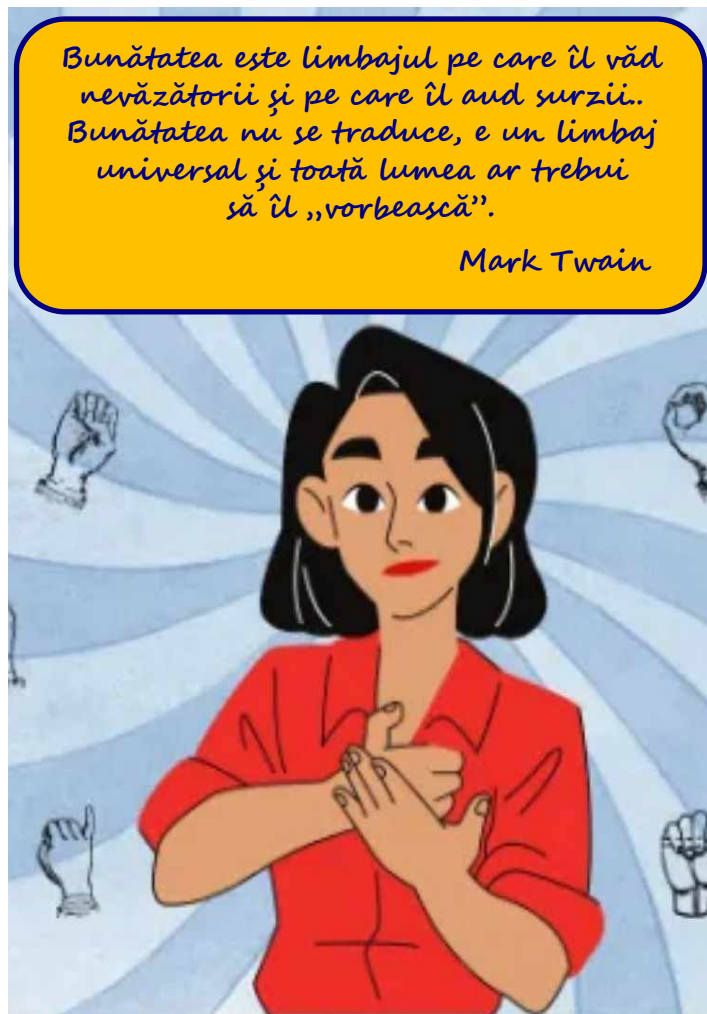
Pro Democrație

DIN SUMAR:

- 24 septembrie 2023 – Ziua Internațională a Surzilor
- 5 noiembrie 2023 - Alegeri Locale Generale
- Care este rolul interpreților și traducătorilor autorizați în munca cu persoanele surdo-mute?
- Voci tăcute: surzii și patrimoniul lor la Muzeul din Washington
- În acest conflict din Ucraina, ce se întâmplă cu persoanele cu dizabilități?
- „Voci incluzive: împuternicirea creatorilor de conținut cu dizabilități prin podcasting”

Bunătatea este limbajul pe care îl văd nevăzătorii și pe care îl aud surzii. Bunătatea nu se traduce, e un limbaj universal și toată lumea ar trebui să îl „vorbească”.

Mark Twain

Acest buletin este elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

24 septembrie – Ziua Internațională a Surzilor

Activitățile care marchează acest eveniment sunt atât de numeroase și diverse, încât s-a propus să se organizeze o săptămână dedicată persoanelor cu dizabilități, respectiv ultima duminică a luni septembrie a fiecărui an, urmând ca în ultima sâmbătă din lună să se sărbătorească Ziua Internațională a Surzilor.

Aceste acțiuni vizează promovarea drepturilor și intereselor comunității de surzi în fața clasei politice, autorităților administrației publice locale și centrale și a societății civile.

23 septembrie – Ziua Internațională a Limbajului Semnelor

La 23 septembrie este marcată, începând cu 2018, Ziua internațională a limbajului semnelor. Acesta este cunoscut și sub denumirea de "limbaj mimico-gestual". Inițiativa aparține Federației Mondiale a Surzilor, ce cuprinde 135 de asociații naționale. Propunerea a fost adoptată de Adunarea Generală a ONU, la 19 decembrie 2017, conform <http://www.un.org>.

Potrivit FMS, în prezent există aproximativ 70 de milioane de persoane cu deficiențe de auz în întreaga lume, 80% dintre acestea trăind în țări în curs de dezvoltare, notează <http://wfdeaf.org>. Se cunosc peste 300 de limbaje bazate pe semne, dar numai unul este acceptat la nivel internațional.

În Uniunea Europeană, se estimează că o persoană din 1.000 utilizează un limbaj național al semnelor ca primă limbă, adică circa 500.000 de persoane din spațiul comunitar, notează <https://ec.europa.eu>.

25 februarie – Ziua Internațională a Implantului Cochlear

În fiecare an, pe 25 februarie, utilizatorii de implant cochlear, familiile acestora și profesioniștii din domeniul medical sărbătoresc Ziua Internațională a Implantului Cochlear. Implantul cochlear reprezintă o șansă unică pentru copilașii cu surditate pentru a putea retrăi bucuria de auzi din nou.

Surse: <https://www.radiooltenia.ro/ziua-internationala-a-surzilor/https://www.agerpres.ro/documentare/2021/09/23/23-septembrie-ziua-internationala-a-limbajului-semnelor-onu--783819>

<https://www.mama-copilul.md/comunicare/ultimele-stiri/51-ultimele-stiri/1366-n-fiecare-an-pe-25-februarie-utilizatorii-de-implant-cochlear-familiiile-acestor-i-profesioni-tii-din-domeniul-medical-s-rb-toresc-ziua-interna-ional-a-implantului-cochlear#>

<https://expresul.md/2020/10/stii-ce-zi-e-azi-sunt-marcate-trei-zile-internationale-foarte-importante/>

Activitățile ASRM din Republica Moldova dedicate

Zilei Internaționale a Surzilor – 2023

Pe parcursul lunii septembrie curent, în cele patru filiale teritoriale ale ASRM sunt anunțate activități sociale, sportive și culturale cu denumirea "Săptămâna Surzilor". În cadrul lor se vor organiza acțiuni la nivel local și raional pe întreg teritoriul Republicii Moldova, și anume:

FT „SUD” ASRM – Organizarea unei mese de binefacere în Cimișlia. Expoziție de obiecte confecționate de persoane cu deficiențe de auz din m. Cimișlia; Excursii la conacul Manuk Bek și la Mănăstirea Zloti; Desfășurarea Competițiilor Sportive la tenis, dame, șah între persoanele cu deficiențe de auz din FT „Sud”; Distribuirea de pachete cu alimente pentru persoanele vulnerabile și ajutoare umanitare din partea donatorilor. Responsabili - președintele FT Vera Dudco și FSSM.

FT "Nord" ASRM – Excursie pentru persoanele cu deficiențe de auz la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală; Excursie la Galeria de tablouri; Excursie la Cetatea Soroca; Vizionarea spectacolelor la teatrul "V. Alecsandri" din Bălți; Adunare solemnă și serată dedicată Zilei Internaționale a Surzilor.

FT „Centru” ASRM – Distribuirea ajutoarelor umanitare în raioane; Adunări și întâlniri cu membrii filialei pe raioane; Mediatizarea activităților FT „Centru” ASRM.

FT „Chișinău” ASRM – Demersuri la Administrația Asistenței Sociale și Primăriei mun. Chișinău și suburbii, comune din raza Chișinăului cu privire la acordarea ajutorului financiar persoanelor cu deficiențe de auz din fondurile locale, cu prilejul Zilei Internaționale a Surzilor și Zilei Internaționale a Limbajului Semnelor; distribuirea pachetelor alimentare și de igienă persoanelor din municipii imobilizate la pat și cu necesități speciale de îngrijire. Repartizarea ajutoarelor umanitare persoanelor cu deficiențe de auz din filială, desfășurarea activităților de informare privind legislația RM, Codul Muncii și angajarea persoanelor cu deficiențe de auz; Prestarea serviciilor de interpretare persoanelor cu deficiențe de auz și asistarea acestora în diferite instanțe.

Șirul activităților poate fi extins prin realizarea Serviciului telefonic „Angajat – Angajator”-consiliere, sprijin în angajarea persoanelor cu deficiențe de auz; Participarea la concursul culinar al persoanelor în vârstă cu deficiențe de auz; Expoziție de artizanat cu participarea persoanelor cu deficiențe de auz din Moldova "Hand Made".

24 septembrie 2023 este data de finalizare a activităților, cu un spectacol cu genericul "Noi Suntem". Toate activitățile sunt organizate cu sprijinul financiar al Asociației Surzilor din Republica Moldova și coordonate de prim-vicepreședinta ASRM, dna Natalia Babici.

În Republica Moldova sunt aproximativ 5000 de persoane cu deficiențe de auz, dintre care 2500 sunt membri ai Asociației Surzilor.

Care este rolul interpreților și traducătorilor autorizați

În munca cu persoanele surdo-mute?

Interpreții și traducătorii autorizați joacă un rol esențial în comunicarea eficientă cu persoanele surdo-mute. Munca cu persoanele surdo-mute implică traducerea limbajului semnelor sau a limbajului semnelor internaționale în limbajul vorbit și invers.

Iată câteva aspecte cheie ale rolului acestora:

Facilitarea comunicării: Interpreții și traducătorii autorizați ajută la facilitarea comunicării între persoanele surdo-mute și persoanele care folosesc limba vorbită. Ei traduc gesturile, semnele și expresiile faciale în limbajul vorbit și invers, astfel încât ambele părți să poată înțelege și comunica eficient.

Asistență în diverse contexte: Interpreții și traducătorii autorizați pot fi implicați într-o varietate de contexte, cum ar fi învățământul, serviciile medicale, juridice, evenimentele publice, întâlnirile de afaceri, interacțiunile cu serviciile guvernamentale sau oricare altă situație în care este necesară comunicarea cu persoane surdo-mute.

Respectarea standardelor profesionale: Interpreții și traducătorii autorizați trebuie să respecte standarde etice și profesionale stricte. Ei trebuie să păstreze confidențialitatea informațiilor și să ofere servicii de calitate, asigurându-se că nicio informație nu este distorsionată în procesul de traducere.

Cunoașterea limbajului semnelor: Pentru a fi autorizați și competenți în munca cu persoane surdo-mute, interpreții și traducătorii trebuie să aibă o cunoaștere solidă a limbajului semnelor relevant. Fiecare țară sau regiune poate avea propriul său limbaj de semne, așa că acești profesioniști trebuie să fie familiarizați cu varianta adecvată pentru zona lor geografică.

Sensibilitate culturală: Pe lângă cunoașterea limbajului semnelor, interpreții și traducătorii autorizați trebuie să fie sensibili la aspectele culturale și sociale ale comunității surde. Aceasta include înțelegerea experiențelor și nevoilor specifice ale persoanelor surdo-mute, precum și respectarea și promovarea drepturilor acestora.

Sprijin în accesarea serviciilor: Interpreții și traducătorii autorizați pot ajuta persoanele surdo-mute să acceseze servicii esențiale, cum ar fi serviciile medicale, serviciile sociale sau sistemul de justiție. Ei pot asigura că persoanele surdo-mute sunt în măsură să comunice eficient și să obțină informațiile de care au nevoie.

În concluzie, interpreții și traducătorii autorizați joacă un rol crucial în asigurarea comunicării eficiente între persoanele surdo-mute și restul comunității. Ei facilitează accesul la informații și servicii și contribuie la promovarea incluziunii și egalității pentru persoanele surdo-mute.

Dacă ar fi să alegem un motto al muncii lor, atunci s-ar reflecta bine afirmația precum că „Rolul unui traducător este acela de a construi punți între cuvinte și lumi” !

Câți interpreți mimico-gestuali activează pe teritoriul Republicii Moldova?

La fel ca și alte state, Republica Moldova promovează incluziunea și respectarea drepturilor persoanelor surdo-mute prin furnizarea de servicii de interpretare adecvate.

Mai jos prezentăm lista interpreților mimico-gestuali, care constituie un instrument util pentru persoanele sau instituțiile care au nevoie de serviciile acestora.

Menționăm că acest limbaj este o formă de interpretare care contribuie la facilitarea comunicării cu persoanele surdo-mute și la promovarea incluziunii lor în societate.

1	Volcova Natalia	Tel. 067436168
2	Mujanovscaia Larisa	Tel. 078217745
3	Scripnic Mariana	Tel. 069781962
4	Kuzminkina Natalia	-
5	Gudumac Svetlana	Tel. 067275617
6	Caraman Ecaterina	Tel. 069581857
7	Gabura Nina	Tel. 067575256
8	Prihlenco Tatiana	Tel. 068444766
9	Vamașescu Natalia	Tel. 069401414
10	Fedorcenco Zinaida	Tel. 52-24-01
11	Țibuliscaia Irina	Tel. 079027380
12	Lucașov Ana	Tel. 068765311
13	Gural Valentina	Tel. 56-68-59
14	Sîrbu Liudmila	Tel. 067436171
15	Darii Liliana	Tel. 067436166
16	Babici Natalia	Tel. 069371371
17	Bargan Alla	Tel. 079542709
18	Petrov Ina	Tel. 067436171
19	Bargan Vladislav	Tel. 079433554
20	Bologan Olesea	Tel. 069110311
21	Rusnac Aliona	Tel. 060528581
22	Timonicenco Valentina	Tel. 068477221

Extras din registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați actualizat la 19.04.2023 , sursa: <https://www.justice.gov.md/ro/content/registrul-de-stat-al-interpretilor-si-traducatorilor-autorizati>

Care este rolul Centrului Republican de Audiologie, Protezare auditivă și Reabilitare medico-pedagogică ?

Centrul Republican de Audiologie, Protezare Auditivă și Reabilitare Medico-Pedagogică din Republica Moldova reprezintă o instituție esențială în cadrul sistemului de sănătate și educație al țării. Acest centru are un rol crucial în furnizarea de servicii pentru persoanele cu deficiențe de auz și în asigurarea că aceste persoane au acces la îngrijire medicală, protezare auditivă și reabilitare pedagogică de calitate.

Iată câteva aspecte cheie despre Centrul Republican de Audiologie, Protezare Auditivă și Reabilitare Medico-Pedagogică:

Diagnostic și Evaluare: Centrul oferă servicii de diagnostic și evaluare pentru persoanele cu probleme de auz. Aceste evaluări sunt esențiale pentru determinarea gradului și tipului de deficiență auditivă, ceea ce ajută la dezvoltarea unor planuri de tratament personalizate.

Protezare Auditivă: Centrul furnizează proteze auditive și servicii de ajustare a acestora pentru a ajuta persoanele cu deficiențe de auz să își îmbunătățească calitatea vieții și să participe activ la viața socială și profesională.

Reabilitare Medico-Pedagogică: Centrul oferă programe de reabilitare medico-pedagogică, care includ terapie logopedică, consiliere psihologică, și instruire specializată pentru copiii cu deficiențe de auz, pentru a-i sprijini în dezvoltarea limbajului, a abilităților de comunicare și în integrarea în învățământul și societatea mainstream.

Educație și Conștientizare: Centrul desfășoară programe de educație și conștientizare în comunitate pentru a promova înțelegerea și acceptarea persoanelor cu deficiențe de auz și pentru a combate stereotipurile și discriminarea.

Colaborare Interdisciplinară: Centrul lucrează în strânsă colaborare cu profesioniști din domeniile audiologiei, medicinei, logopediei, psihologiei și educației pentru a oferi servicii cuprinzătoare și integrate.

Respectarea Drepturilor Persoanelor cu Deficiențe de Auz: Centrul se angajează să respecte drepturile persoanelor cu deficiențe de auz, inclusiv dreptul la acces la informație, educație și servicii medicale de calitate.

SEDIUL CENTRULUI SE AFLĂ
ÎN INCINTA CLINICII
„EM. COȚAGA” IMSP
INSTITUTUL MAMEI ȘI
COPILULUI
SITUAT PE ADRESA MUN.
CHIȘINĂU, STR. VASILE
ALECSANDRI 2, MD-2009.

Când ne adresăm la otolaringolog pediater și cine este el?

Medicul otolaringolog-pediater trebuie să aibă cunoștințe și experiență în abordarea problemelor specifice vârstei copilului, precum și în comunicarea cu copiii și părinții pentru a oferi îngrijire eficientă și compasiune. Este important ca părinții să consulte un medic otolaringolog-pediater dacă au preocupări legate de sănătatea ORL a copiilor lor.

Este recomandat să vă adresați unui medic otolaringolog-pediater în următoarele situații:

Infecții recurente ale urechilor, nasului sau gâtului: Dacă copilul dvs. suferă frecvent de infecții de urechi, amigdalite sau sinuzite, este indicat să consultați un medic otolaringolog-pediater pentru evaluare și tratament adecvat.

Probleme de auz: Dacă observați că copilul dvs. are probleme de auz, de vorbire sau de înțelegere, sau dacă pare să aibă pierdere de auz, un medic otolaringolog-pediater poate efectua teste audiologice și evalua problema.

Probleme de respirație sau congestie nazală persistentă: Dacă copilul dvs. are dificultăți constante de respirație, congestie nazală sau alte probleme respiratorii, consultați un specialist ORL pentru evaluare și tratament.

Un medic otolaringolog pediater

este un specialist medical care se ocupă de diagnosticarea, tratamentul și gestionarea problemelor legate de urechi, nas și gât la copii și adolescenți. Acesta este specializat în otolaringologie pediatrică sau pediatrie ORL și are expertiza necesară pentru a trata o gamă largă de afecțiuni specifice copiilor.

Probleme de deglutiție sau tulburări de alimentație: Dacă copilul dvs. are dificultăți în înghițire sau prezintă tulburări de alimentație legate de probleme ORL, medicul otolaringolog-pediater poate oferi asistență și îngrijire.

Probleme cu corzile vocale sau vorbirea: Dacă observați modificări ale vocii sau probleme de vorbire la copilul dvs., un specialist ORL poate evalua corzile vocale și poate oferi îndrumări sau tratament.

Sângerări nazale frecvente: Dacă copilul dvs. suferă de sângerări nazale frecvente sau grave, consultați un medic otolaringolog-pediater pentru a investiga cauza și pentru a primi tratament corespunzător.

Probleme cu amigdalele sau polipii nazali: Dacă există preocupări legate de dimensiunea sau funcția amigdalelor sau polipilor nazali ai copilului, medicul ORL poate evalua și recomanda intervenții sau tratamente adecvate.

Recomandare pentru intervenții chirurgicale ORL: Dacă este necesară o intervenție chirurgicală pentru a corecta o problemă ORL la copilul dvs., medicul otolaringolog-pediater poate efectua sau recomanda procedura și oferi îngrijire postoperatorie.

Este important să consultați un medic otolaringolog-pediater atunci când există orice preocupări sau simptome legate de sănătatea ORL a copilului dvs.

Un medic ORL specializat în pediatrie poate oferi expertiză în diagnosticarea și gestionarea problemelor specifice copiilor în aceste domenii.

Voci tăcute: surzii și patrimoniul lor la Muzeul din Washington

În SUA, luna septembrie este în mod tradițional dedicată persoanelor surde. Cu această ocazie, am vizitat un loc unic - Muzeul Național al Surzilor din Washington. Acesta găzduiește cea mai mare colecție din lume de artefacte dedicate culturii și patrimoniului persoanelor surde și cu deficiențe de auz: opere de artă, scrieri, articole, fotografii - peste 50 000 de obiecte în total.

"Misiunea noastră este de a spune povestea vieții, culturii și limbii surzilor și de a aduce aceste informații atât comunității surzilor, cât și publicului", spune Meredith Peruzzi, directorul muzeului.

Acest muzeu le permite vizitatorilor auzitori să înțeleagă ce înseamnă să fii surd și îi încurajează să se gândească la ce înseamnă să fii auzit".

Muzeul este situat în campusul Universității Gallaudet, prima și singura instituție de învățământ superior pentru surzi și cu deficiențe de auz din lume, cu toate programele academice adaptate. Fondată în 1864, universitatea este oficial bilingvă, cu instruire și comunicare în limbajul semnelor american (ASL) și în limba engleză. Cea mai mare colecție a muzeului este dedicată istoriei universității. O altă expoziție populară se numește Left Behind.

"Persoanele surde au avut acces la informații despre HIV mult mai târziu decât persoanele auzitoare", explică Peruzzi. - HIV a devenit cunoscut în SUA în jurul anului 1981, dar informațiile despre această infecție nu au fost difuzate în limbajul semnelor sau pe suport de hârtie până în 1988. Așadar, timp de 7 ani, persoanele surde nu au știut ce cauzează HIV și cum să se protejeze. Adesea, de exemplu, ajungeau la spital, dar nu puteau să comunice cu medicul și primeau un bilet scris de mână de la medic care le spunea: "Aveți HIV". Dar ei pur și simplu nu știau ce înseamnă asta. Și atât de multe persoane surde și cu deficiențe de auz și-au pierdut viața. Am creat această expoziție pentru a onora memoria celor care au murit din cauza SIDA."

Există, de asemenea, exponate interactive care, de exemplu, pot fi atinse de vizitatorii cu surdocecitate (surdo-orbi). Cele mai populare sunt mâinile care înfățișează diferite gesturi Amslen.

"Înainte de apariția electricității, a luminilor și a sonerilor, trebuia să bați cumva la ușa unei persoane surde pentru a o anunța că cineva vine să o vadă", demonstrează Peruzzi într-o altă expoziție. "Există un tip unic de sonerie care crea o vibrație în loc de zgomot. Când trăgeam de clanță și apoi îi dădeam drumul, aceasta făcea să cadă o greutate, ceea ce făcea ca o vibrație să se deplaseze pe podea".

Colecția muzeului poate fi vizualizată și online.

Autor: Maxim Moskalkov

Traducere din l. rusă

În acest conflict din Ucraina, ce se întâmplă cu persoanele cu dizabilități?

Războiul subminează viața, sănătatea și siguranța tuturor oamenilor, dar pentru cele aproximativ 3 milioane pe persoane cu dizabilități și familiile lor din Ucraina, situația este mult mai gravă.

International Disability Alliance, reprezentând peste 1100 de organizații ale persoanelor cu dizabilități din lumea întreagă, solicită părților implicate să își respecte obligațiile privind

sprijinul umanitar și drepturile omului pentru a asigura protecția persoanelor cu dizabilități din Ucraina.

Când începe un conflict, oamenii se grăbesc să ajungă în zone sigure, asigurându-și securitatea și sănătatea pentru ei înșiși și pentru familiile lor. Dar, pentru multe persoane cu dizabilități, acest lucru nu este posibil. Deseori, planurile de evacuare nu țin cont de accesibilitate. Persoanele cu dizabilități nu se pot adăposti în metrouri sau în buncăre. De multe ori, adăposturile sunt inaccesibile pentru persoanele care utilizează fotoliu rulant, nu pot intra și nu se pot deplasa. Informațiile despre evacuarea de urgență, localizarea adăposturilor și modalitățile de a căuta sprijin nu sunt furnizate în format accesibil.

În consecință, multe persoane cu dizabilități senzoriale, precum persoanele nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere, persoanele surde sau cu deficiențe de auz, precum și persoanele cu surdocecitate, nu pot înțelege cum să acceseze zone de siguranță și asistență disponibile.

Invazia a declanșat condamnări rapide pe plan internațional și angajamente de suport și ajutor pentru Ucraina. Este vital ca drepturile și necesitățile persoanelor cu dizabilități să fie incluse în aceste acțiuni. Este vital ca toate părțile implicate în furnizarea de sprijin civililor în zonele de conflict să înțeleagă și să răspundă nevoilor persoanelor cu dizabilități. Un răspuns European puternic la această invazie trebuie să fie de asemenea unul care reflectă valorile Europei în respectarea drepturilor omului.

”Avem standarde internaționale puternice. Ca voce reprezentativă a peste un miliard de persoane cu dizabilități din lumea întreagă, doresc să reamintesc că fiecare măsură luată ca răspuns la situație pentru sprijinirea persoanelor afectate trebuie să garanteze în totalitate drepturile, incluziunea și participarea tuturor grupurilor de persoane cu dizabilități, în conformitate cu normele internaționale”, a spus Vladimir Cuk, Director Executiv al International Disability Alliance.

Link către articolul original: www.internationaldisabilityalliance.org/content/through-conflict-ukraine-what-happens-persons-disabilities

În Ucraina există 2,7 milioane de persoane cu dizabilități, potrivit Forumului European pentru Dizabilități. Invazia Moscovei a forțat mii de persoane cu dizabilități să fugă de agresiunea rusă, iar mulți alții au încercat să se evacueze pe cont propriu, fără asistența necesară.

Potrivit Organizației Națiunilor Unite, războiul Rusiei are un „impact disproporționat” asupra persoanelor cu dizabilități, în special asupra copiilor.

Istoria unei luptătoare!

În anul 2019, Asociația „MOTIVAȚIE” din Moldova a desfășurat un program de „Capacitare civică și politică a femeilor cu dizabilități pentru implicare pro-activă în alegerile locale” din 2019. Programul a fost unul complex, cu diverse activități dedicate capacitării femeilor cu dizabilități. Programul a fost format din 3 module de instruire și mentorat care a durat aproape trei luni, după care participantele proiectului au beneficiat de activități de coaching și mentorat pentru implicarea lor în alegeri. În cadrul acestui program au participat 46 de femei cu dizabilități din toată țara. Ca rezultat, în cursa electorală din octombrie 2019, 7 femei cu dizabilități au candidat la funcțiile de primară și consilieră locală.

Printre ele a fost și Elena Crîșmari, care a reușit să obțină funcția de consilieră locală în satul Dolna, la scrutinul din 2019. Elena este o femeie puternică, plină de ambiție și curaj de a schimba lucrurile spre bine din comunitatea sa. Pe parcursul anilor ea a luptat pentru condiții de accesibilitate pentru toți în localitatea ei natală. „În calitate de consilieră, primul lucru pe care l-am cerut a fost accesibilizarea drumurilor și a instituțiilor publice din localitatea Dolna. S-au făcut rampe de acces atât la Oficiul Poștal, cât și la Oficiul Medicilor de Familie, la primăria satului Dolna și la Centrul de Agreement. Eu cred că lucrurile încep de la fiecare dintre noi pentru o schimbare în societate spre bine”, spune consiliera, adăugând că dorește să candideze ca independent la alegerile locale și din acest an.

„Nu pot să dau înapoi, fiindcă pentru mine înseamnă mult problemele satului Dolna, în special soarta oamenilor din grupuri mai vulnerabile, inclusiv ale persoanelor cu dizabilități, a căror voce nu este întotdeauna auzită. Voi continua să apăr drepturile persoanelor cu dizabilități din localitatea mea de baștină și ale sătenilor, care cred în schimbare, continuând să apăr interesele tuturor persoanelor. Indiferent cine va fi ales la nivel local, îmi doresc ca această persoană să rămâne mereu cu fața spre oameni și să țină cont de părerea și necesitățile acestora”, a adăugat Elena Crîșmari.

Sursa foto:

<https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2020/2/elena-cras-mari-how-a-moldovan-woman-with-disabilities-fought-for-her-rights-and-won-an-election>

9 pași pentru a mări gradul de activism la alegeri al persoanelor cu dizabilități

Creșterea gradului de activism la alegeri al persoanelor cu dizabilități implică o serie de eforturi pentru a asigura că aceste persoane sunt informate, motivate și sprijinite pentru a participa în mod activ la procesul electoral.

Iată câteva strategii pentru a mări activismul lor la alegeri:

- Printre observatorii electorali să avem cât mai multe persoane cu dizabilități.
- Să fie elaborate mai multe materiale în format ușor de citit ușor de înțeles în domeniul dreptului la vot.
- Să sporim gradul de accesibilitate fizică și informațională.
- Să conștientizăm valoarea fiecărui vot. Este important să cultivăm și să dezvoltăm educația electorală în rândul tinerilor, oferindu-i acces la informație, ca ei să știe cum să se informeze corect și să facă deosebire dintre informația veridică și manipulare. Educația electorală începe odată cu educația în familie, de la exemplul oferit copiilor de către părinți.
- Participarea activă a persoanelor cu dizabilități la vot, prin implicarea lor în funcții publice la nivel decizional, ar putea schimba foarte mult situația la noi în țară, prin eliminarea stereotipurilor sociale, adânc înrădăcinate în societate. E timpul să schimbăm paradigma și să trecem de la percepția socială și cea caritabilă a persoanelor cu dizabilități, la una participativă. Faptul că la alegerile parlamentare anticipate pe listele de partid s-au regăsit numele unor persoane cu dizabilități, iar noi persoane cu dizabilități își vor depune candidatura la nivel local este deja un pas înainte.
- Prin prezența masivă la urnele de vot a persoanelor cu diferite tipuri de dizabilitate vom sensibiliza autoritățile să creeze condiții de accesibilitate în secțiile de votare.
- Tinerii cu dizabilități trebuie capacitați și încurajați să devină cetățeni activi, cu spirit civic. Aceștia trebuie învățați să își exprime gândurile în public, să poată să enunțe corect necesitățile și problemele cu care se confruntă zilnic. Schimbarea în mentalitatea oamenilor are loc treptat. Trebuie să investim în oameni și să educăm de mici participarea lor în comunitate în vederea schimbării spre bine a lucrurilor.
- Ideea creării condițiilor de accesibilitate pentru toți este una generatoare de venit. Dacă spațiul este accesibil din start, el este atractiv nu doar pentru comunitate, dar și pentru agenții economici și alți actori importanți, care percep lucrurile bazându-se pe drepturile omului. Dacă condițiile de accesibilitate sunt respectate în faza incipientă a proiectării, atunci costurile la crearea sau amenajarea accesibilității constituie cca 2% din totalul investiției. Dacă condițiile de acces au fost evitate/omise și adaptările sunt efectuate după finisarea construcției, costurile constituie cca 20-25% din totalul bugetului.
- Este foarte important ca reprezentanții APL-urilor să țină cont de necesitățile persoanelor cu mobilitate redusă. Adică, atunci când se planifică bugetul local, trebuie să fie alocate resurse financiare și pentru accesibilizarea spațiilor. Pentru că aceste spații se utilizează de oameni nu doar în ziua alegerilor, dar și în viața de zi cu zi.

⇒ **Vrei să vezi cum arată o rampă accesibilă din Chișinău în fața unei secții de votare?**

⇒ Accesează aici: <https://www.youtube.com/watch?>

În cadrul campaniei „Acces egal pentru toți”, echipa A.O. MOTIVAȚIE a informat mai mulți reprezentanți ai APL-urilor din Orhei despre accesibilitate

Accesibilitatea este o preocupare esențială în ceea ce privește implicarea și reprezentarea eficientă a reprezentanților autorităților publice locale (APL-urile) în procesele democratice și în guvernarea locală. Mai mulți reprezentanți ai APL-urilor ar trebui să acorde o importanță deosebită accesibilității din mai multe motive cheie:

- ⇒ Ce înseamnă accesibilitatea și de ce este necesară? Care este grupul de persoane, care necesită condiții de accesibilitate și cine este responsabil pentru implementarea standardelor în accesibilitate? Aceste și multe alte întrebări au fost discutate vara aceasta în cadrul Consiliului Raional Orhei.
- ⇒ Echipa Asociației „MOTIVAȚIE” din Moldova a desfășurat o sesiune de instruire pentru reprezentanții Autorităților Publice Locale (APL-urilor) din Orhei în cadrul lansării campaniei „Acces egal pentru toți”. Reprezentanții ASC-urilor din r. Orhei, prezenți la eveniment, au primit câte o broșură „Acces egal pentru toți în secțiile de votare”, fiindu-le prezentate rezultatele auditelor „Acces egal pentru toți în secțiile de votare” din perioada 2018-2022. De asemenea, în cadrul campaniei „Acces Egal pentru Toți” în raioanele Anenii Noi, Ialoveni și Orhei este prevăzut auditul a 3-5 clădiri, care nu au fost evaluate anterior, și elaborarea de schițe de desene și rapoarte de audit pentru clădirile evaluate.
- ⇒ La fel, în aceeași zi, echipa MOTIVAȚIEI a organizat și un exercițiu practic în care participanții au avut ocazia să testeze mai multe echipamente asistive ale persoanelor cu dizabilități la un centru pentru refugiați din raionul Orhei.
- ⇒ Acest eveniment este organizat în cadrul campaniei „Acces Egal pentru Toți” din cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

Pentru a promova accesibilitatea și participarea activă a reprezentanților APL-urilor, este important să se adopte politici și măsuri specifice, cum ar fi furnizarea de informații accesibile, organizarea de întâlniri și consultări publice deschise, facilitarea accesului la infrastructură și tehnologii, și asigurarea că nevoile comunităților cu dizabilități sunt luate în considerare. Prin acest mod de abordare, reprezentanții APL-urilor vor contribui mai eficient la dezvoltarea și prosperitatea comunităților locale.

„Voci incluzive: împuternicirea creatorilor de conținut cu dizabilități prin podcasting”

Ne facem vocea auzită prin propriul podcast!

În luna septembrie 2023, zece tineri cu dizabilități din diferite raioane ale Republicii Moldova au fost instruiți în crearea și difuzarea unui podcast în mediul online, prin intermediul proiectului „Provocări Inovative de AccesAbilitate” desfășurat de Global Disability Innovation HUB și Global Network of Young Persons with Disabilities.

Instructoarea Mariana Tibulac-Ciobanu, jurnalistă și persoană cu dizabilități, moderatoarea podcastului „Depășim Prejudecăți” – <https://depasimprejudecati.com/> a instruit participanții în crearea propriilor episoade de podcast prin intermediul cărora își vor face vocea auzită, vor putea să își împărtășească propriile mesaje și experiențe de viață.

Acest curs de podcasting, a oferit participanților o gamă largă de abilități și cunoștințe necesare pentru a crea, edita și distribui podcasturi de înaltă calitate.

Printre subiectele de bază au fost împărtășite informații privind:

Planificarea și Conceptualizarea Podcastului: Cum să dezvolti o idee pentru un podcast, să definești publicul țintă și să stabilești un scop clar pentru podcastul tău. Cum să crezi un plan de conținut și să dezvolti un format adecvat pentru podcast.

Echipment și Tehnologie: Alegerea echipamentului de înregistrare audio, cum ar fi microfoane, căști și software de înregistrare. Înțelegerea funcționării software-urilor de editare audio și a altor instrumente necesare pentru producerea unui podcast.

Înregistrarea Audio de Calitate: Tehnici de înregistrare audio de înaltă calitate, inclusiv controlul zgomotului și a ecoului în timpul înregistrării. Cum să obții un sunet clar și profesionist în înregistrările tale.

Editarea și Post-producția: Cum să editezi înregistrările pentru a îndepărta erorile, zgomotul de fond și pentru a îmbunătăți calitatea sunetului. Adăugarea de efecte sonore, muzică de fundal și alte elemente pentru a îmbogăți conținutul podcastului.

Prin acest proiect, Alianța INFONET din Republica Moldova va susține dezvoltarea în continuare a podcastului „Depășim Prejudecăți”, un podcast care sparge stereotipurile despre persoanele cu dizabilități și elimină informațiile greșite despre acestea.

Gestionarea Conținutului: Cum să organizezi și să gestionezi fișierele audio și metadatele corespunzătoare ale episoadelor tale. Cum să redactezi și să optimizezi descrierile episoadelor și titlurile pentru a crește vizibilitatea podcastului pe platformele de distribuție.

Publicarea și Promovarea: Cum să încarci și să distribuie podcastul pe platforme populare, cum ar fi Apple Podcasts, Spotify și Google Podcasts. Strategii de promovare a podcastului, inclusiv utilizarea rețelelor sociale, crearea unui site web sau blog asociat și gestionarea abonamentelor și recenziilor.

Etica și Drepturile de Autor: Înțelegerea aspectelor legate de drepturile de autor și utilizarea corectă a conținutului protejat de drepturi de autor în podcastul tău.

Interacțiunea cu Audiența: Cum să răspunzi la feedback-ul și întrebările audienței și să dezvolti o comunitate în jurul podcastului tău. Modalități de implicare a audienței în procesul de creare a conținutului.

Dezvoltarea Abilităților de Prezentare: Cum să vorbești și să prezinți în fața microfonului un conținut clar și captivant. Îmbunătățirea calităților personale de vorbitor și narator.

Ca rezultat al proiectului, cei zece producători de podcast vor crea o serie de episoade despre sănătatea reproductivă și violența de gen din perspectiva persoanelor cu dizabilități, episoade care vor fi rulate și promovate atât în cadrul podcastului „Depășim Prejudecăți”, cât și prin intermediul altor emisiuni sau rețele sociale.

Liliana Rotaru, una din participantele la instruire, a menționat că „un astfel de curs poate oferi o bază solidă pentru cei care doresc să intre în lumea podcastingului sau să își îmbunătățească abilitățile existente.”

Serviciul social „Echipă mobilă” va fi accesibil și persoanelor cu dizabilități din raionul Strășeni

În raionul Strășeni a fost lansat serviciul social „Echipă Mobilă”, dezvoltat de Asociația Obștească „Alianța pentru Dolna” și Direcția Generală Asistență Socială Strășeni, cu suportul financiar al proiectului „Organizațiile societății civile acționează pentru servicii sociale mai bune”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat de Fundația Soros Moldova.

Serviciul se adresează persoanelor cu dizabilități accentuate sau severe și este prestat de o echipă multidisciplinară, din care fac parte asistentul social, kinetoterapeutul, psiholog și alți specialiști. De asistență și îngrijiri la domiciliu beneficiază cel puțin 25 de persoane cu dizabilități, precum și familiile lor sau alte persoane, care au nevoie de suport sau consiliere în procesul de incluziune a acestor persoane.

La evenimentul de lansare a Echipii mobile în raionul Strășeni, a participat ministrul muncii și protecției sociale Alexei Buzu: „Datorită menținerii unui parteneriat activ între autorități și organizațiile societății civile, bazat pe încredere și cooperare, serviciile sociale se dezvoltă și devin mai accesibile persoanelor vulnerabile. Doresc să mulțumesc Uniunii Europene pentru investițiile pe care le face în țara noastră, precum și Fundației Soros Moldova, Keystone Moldova și AO Institutum Virtutes Civilis, pentru susținerea acordată în dezvoltarea acestui serviciu în raionul Strășeni”.

Serviciul social „Echipă Mobilă” funcționează în Republica Moldova din anul 2011, când a fost aprobat cadrul normativ ce reglementează modul de organizare și funcționare și Standardele minime de calitate pentru acest serviciu. Serviciul poate fi dezvoltat de autoritățile administrației publice locale, inclusiv prin stabilirea de parteneriate cu asociații obștești, instituții, organizații, agenți economici ș.a. Actualmente, în Republica Moldova sunt dezvoltate 17 servicii sociale de „Echipă Mobilă”.

Sursa: <https://social.gov.md/comunicare/serviciul-echipa-mobila-va-fi-accesibil-si-persoanelor-cu-dizabilitati-din-raionul-straseni/>

5 noiembrie 2023 - Alegeri Locale Generale

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ

Pentru cine votezi
la alegerile locale
generale din
5 noiembrie 2023?

La alegerile locale generale
din **5 noiembrie 2023** vei vota
pentru **PRIMAR, CONSILIERI
LOCALI** (municipali, raionali,
orășenești, sătești).

Primarii orașelor (municipiilor), ai satelor (comunelor) și consilierii locali ai consiliilor raionale, orășenești (municipale) și sătești (comunale) se aleg prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, pentru un mandat de 4 ani.

**CONSILIUL
RAIONAL/MUNICIPAL**

autoritate reprezentativă și
deliberativă care ia decizii și
reprezintă interesele întregii
populații a raionului/municipiului.

**CONSILIUL
ORĂȘENESC/SĂTESC
(COMUNAL)**

autoritate reprezentativă și
deliberativă care ia decizii și
reprezintă interesele întregii
populații a unui oraș/sat (comună).

**CONSILIUL
LOCAL**

denumire generică utilizată pentru
autoritățile reprezentative și
deliberative ale populației unităților
administrativ-teritoriale de nivelul
întâi (oraș/sat (comună)) sau al
doilea (raionului/municipiului), alese
în vederea soluționării problemelor
de interes local.

PRIMARUL

este autoritatea reprezentativă a
populației unității administrativ-
teritoriale și execută deciziile
consiliului local.

CICDE
Centrul de Instruire Continuă
în Domeniul Electoral

Acest buletin este elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

Redactori: Mariana Țibulac-Ciobanu și Victoria Boțan

Redactor-stilizator: Maria Balan